

Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej

Końcowy raport podsumowujący etap 1

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

PROFESJONALNE PRZYGOTOWANIE NAUCZYCIELI DO EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

Końcowy raport podsumowujący etap 1

T P L 4 I

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencja) jest niezależną i samorządną organizacją. Agencja jest współfinansowana przez ministerstwa edukacji w jej krajach członkowskich oraz otrzymuje wsparcie Komisji Europejskiej za pośrednictwem dotacji operacyjnej w ramach programu edukacyjnego Unii Europejskiej (UE).

Projekt współfinansowany
w ramach programu Unii
Europejskiej Erasmus+

Wsparcie Komisji Europejskiej dla produkcji tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych.

Przedstawione w niniejszej publikacji opinie i poglądy poszczególnych osób nie zawsze pokrywają się z oficjalnym stanowiskiem Agencji, krajów członkowskich Agencji czy też Komisji Europejskiej.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Redakcja: Annet De Vroey, Simoni Symeonidou i Amélie Lecheval

Niniejsza publikacja jest zasobem o otwartym dostępie. Oznacza to, że mają Państwo swobodę dostępu do niej, korzystania z niej i jej rozpowszechniania przy odpowiednim oznaczeniu autorstwa Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej. Więcej informacji można znaleźć w polityce otwartego dostępu Agencji pod adresem: www.european-agency.org/open-access-policy.

Niniejszą publikację można cytować w następujący sposób: Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2020. *Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej: Końcowy raport podsumowujący etap 1.* (A. De Vroey, S. Symeonidou i A. Lecheval, red.). Odense, Dania.

Ten utwór jest dostępny na licencji **Creative Commons Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych 4.0 międzynarodowe**. Nie można modyfikować ani tłumaczyć tej publikacji bez zgody Agencji.

W celu zapewnienia większej dostępności informacji zawartych w niniejszej publikacji raport jest dostępny w 25 językach oraz w formacie elektronicznym na stronie internetowej Agencji: www.european-agency.org

Tekst ten jest tłumaczeniem oryginalnego tekstu w języku angielskim. W razie wątpliwości co do dokładności przetłumaczonych informacji prosimy zapoznać się z oryginalnym tekstem w języku angielskim.

ISBN: 978-87-7110-927-6 (wersja elektroniczna)

Sekretariat

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Dania
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuro w Brukseli

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Spis treści

Wstęp	5
Zasadnicze elementy polityki w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej	6
Tendencje i najważniejsze kwestie w krajowych/regionalnych politykach i przepisach prawnych dotyczących kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej	9
Rola kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej w systemach edukacji włączającej	11
Profil nauczyciela edukacji włączającej obejmujący kontinuum kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli	12
Uwagi końcowe	15
Skutki projektu	16
Bibliografia	17

Wstęp

W związku z tym, że grupy uczniów są obecnie bardziej zróżnicowane niż kiedykolwiek wcześniej, powszechnie uznaje się kluczową rolę nauczycieli w edukacji włączającej i potrzebę ich profesjonalnego przygotowania w tym zakresie. Nauczyciele, naukowcy i decydenci polityczni na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i międzynarodowym coraz częściej omawiają różnorodne możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli (ang. Teacher Professional Learning, TPL), aby przygotować wszystkich nauczycieli a także innych pracowników szkoły do włączania w proces edukacji wszystkich uczniów.

Opracowanie polityki w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej jest ważne z punktu widzenia edukacji włączającej. Edukacja włączająca zapewnia każdej osobie uczącej się w każdym wieku szansę na wysokiej jakości edukację w lokalnej społeczności, „wraz ze swoimi znajomymi i rówieśnikami” (Agencja Europejska, 2015, str. 1). Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do edukacji włączającej jest integralną częścią rozwoju systemów edukacji włączającej.

Projekt **Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej** (ang. TPL4I) skupia się na polityce i przepisach prawnych, które mają wpływ na kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do pracy w edukacji włączającej. Etap 1 projektu TPL4I miał na celu określenie zasadniczych elementów polityki i przepisów prawnych tak, aby zapewnić przygotowanie do edukacji włączającej wszystkich nauczycieli, na każdym etapie ich kariery zawodowej. Etap 2 projektu zwróci uwagę na jeden element i połączy go z innymi projektami Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencji). Niniejszy raport podsumowuje wyniki etapu 1 projektu TPL4I.

Po pierwsze określono w nim elementy ramowe polityki oraz przepisów prawnych w zakresie TPL do edukacji włączającej. W oparciu o **przeгляд piśmiennictwa** dotyczącego polityki międzynarodowej i badań naukowych (Agencja Europejska, 2019a) zespół TPL4I opracował **narzędzie do samodzielnego przeglądu polityki i przepisów prawnych** (Agencja Europejska, 2019b). Narzędzie to ma na celu pomóc decydentom politycznym rejestrować i oceniać krajową/regionalną politykę w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej w ramach trzech obszarów:

- wizja polityki i główne zasady;
- cele i stałość wsparcia;
- budowanie potencjału, finansowanie i monitorowanie.

Po drugie w niniejszym raporcie opisano najważniejsze problemy wykryte w 26 europejskich krajach w ramach określonych elementów polityki. Synteza wszystkich ustaleń (Agencja Europejska, 2020b) wskazuje główne wyzwania stojące przed decydentami politycznymi i usługodawcami oferującymi profesjonalne kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do edukacji włączającej.

Po trzecie raport odnosi te ustalenia do wcześniejszych prac Agencji, osadzając je w kompleksowym podejściu systemowym.

Wreszcie sugeruje się w nim szersze wykorzystanie *Profilu nauczyciela edukacji włączającej* (Agencja Europejska, 2012). Etap 2 projektu TPL4I zajmie się dalszym zbadaniem tego aspektu.

Zasadnicze elementy polityki w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej

Prace naukowe oraz dokumenty polityki na szczeblu międzynarodowym i europejskim wskazują najważniejsze problemy w dziedzinie polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, które mają za zadanie wspierać równość i edukację włączającą (Agencja Europejska, 2019a). Istnieje szczególna potrzeba zajęcia się **wszystkimi** obawami **nauczycieli** dotyczącymi praktyk włączających.

Możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli rozciągają się od kształcenia nauczycieli na uczelniach, doskonalenia zawodowego nauczycieli na każdym etapie pracy zawodowej aż do kształcenia wykładowców akademickich pracujących na kierunkach nauczycielskich oraz osób prowadzących doskonalenie zawodowe nauczycieli. Specjaliści i personel pomocniczy pracujący z nauczycielami w ramach edukacji włączającej są także ważnym ogniwem w przygotowaniu kadr do edukacji włączającej. Polityka i przepisy prawne muszą zatem gwarantować, że cały personel, w tym specjaliści i dyrektorzy szkół, zaangażują się w rozwój swoich kompetencji w zakresie edukacji włączającej przez cały okres swojej kariery zawodowej.

Podobnie polityka i przepisy prawne muszą propagować głębsze zrozumienie różnorodności, kładąc nacisk na kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do **edukacji włączającej opartej na równości**. Współdziałanie ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia opracowania różnych ścieżek kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej i daje wszystkim pracownikom możliwość refleksji i doskonalenia zawodowego w ramach edukacji włączającej.

W oparciu o te ustalenia narzędzie do samodzielnego przeglądu polityki i przepisów prawnych opracowane w ramach projektu TPL4I jest kompleksowym zasobem pozwalającym przemyśleć i rozwinąć politykę w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Określono w nim następujące kluczowe obszary i istotne elementy polityki.

Wizja i główne zasady:

- **jasna wizja polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie równości i edukacji włączającej** – aby zapewnić wszystkim nauczycielom w całym okresie ich kariery zawodowej możliwości doskonalenia zawodowego dotyczącego zasad edukacji włączającej, odpowiedzialności pedagogicznej nauczycieli

za wszystkie osoby uczące się oraz wkładu nauczycieli w edukację włączającą i współpracy w tej dziedzinie;

- **zasady przewodnie polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej** – aby zapewnić, że jest to warunek wstępny edukacji włączającej i obejmuje zasady oraz praktykę edukacji włączającej w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli na różnych etapach kariery zawodowej, a także nauczycieli specjalistów oraz wykładowców akademickich i osoby prowadzące doskonalenie zawodowe nauczycieli.

Cele i kontinuum wsparcia:

- **cele polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej** obejmują kwestie, które przyczyniają się do zrozumienia i wdrożenia edukacji włączającej: kwalifikacje, obszary kompetencji, pedagogikę edukacji włączającej, dialog na temat edukacji włączającej, dostosowanie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do celów polityki na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz wymogów systemowych dotyczących systemu edukacji włączającej;

- **kontynuum wsparcia dla wszystkich nauczycieli** oferujące różnorodne możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego w zakresie edukacji włączającej na wszystkich poziomach pracy nauczycieli, włączając w to także kształcenie w zakresie kompetencji przywódczych, oraz wspieranie szkół i instytucji szkolnictwa wyższego w opracowywaniu planów strategicznych i współpracy w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej.

Budowanie potencjału, finansowanie i monitorowanie:

- strategie i mechanizmy **budowania potencjału** oraz wytyczne, zakres kompetencji i czynniki motywujące w tym zakresie dla wszystkich nauczycieli: strategie wspierania szkół lub instytucji szkolnictwa wyższego w budowaniu silnych zespołów kierowniczych, rozwijaniu roli nauczycieli specjalistów jako profesjonalistów wspierających szkoły ogólnodostępne, promowanie pedagogiki edukacji włączającej oraz wskazówki dotyczące oceny jakości, pomocne w planowaniu kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej;

- **odpowiednie i wydajne mechanizmy finansowania:** bodźce finansowe, elastyczne mechanizmy pozyskiwania środków oraz systematyczne gromadzenie danych o wydatkach;
- **monitorowanie wdrażania kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej** poprzez stosowanie kompleksowych wytycznych dotyczących ram odpowiedzialności za ten proces, mechanizmów mających na celu rozwiązanie problemu nierówności w dostępie oraz mechanizmów wspierających odpowiedzialność za procesy oceny jakości tego procesu i jego doskonalenia (Agencja Europejska, 2019b).

Tendencje i najważniejsze kwestie w krajowych/regionalnych politykach i przepisach prawnych dotyczących kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej

W czynności mapowania polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej uczestniczyło dwadzieścia sześć krajów¹. We współpracy z przedstawicielami Agencji z tych krajów zespół projektu TPL4I przygotował 26 krajowych/regionalnych **siatek mapowania polityki** (Agencja Europejska, 2020a), korzystając z opracowanego wcześniej narzędzia do samodzielnego przeglądu polityki (Agencja Europejska, 2019b).

Siatki ilustrują krajowe/regionalne polityki i przepisy prawne dotyczące kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Analiza przygotowanych siatek umożliwi decydentom politycznym i innym zainteresowanym stronom określenie obszarów polityki, którymi obecnie zajmują się państwa, zgodnie z zaleceniami polityki międzynarodowej i wynikami badań, a także obszarów, które powinny zostać uwzględnione w rozwoju polityki w przyszłości.

¹ Austria, Belgia (wspólnota flamandzkojęzyczna), Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Francja, Grecja, Hiszpania, Islandia, Litwa, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Serbia, Słowacja, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania (Irlandia Północna), Wielka Brytania (Szkocja), Wielka Brytania (Walia) i Włochy.

Analiza siatek ukazała następujące tendencje (Agencja Europejska, 2020b).

Istnieją międzynarodowe zalecenia w zakresie kompleksowej polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej opartej na koncepcji równego dostępu. Mimo to w polityce krajowej/regionalnej włączenie jest rozumiane często jako potrzeba utworzenia oddzielnej polityki i przepisów prawnych dla niektórych grup osób uczących się, np. osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. **Oddzielna polityka edukacyjna dla konkretnych grup docelowych często prowadzi do odrębnych lub specyficznych ścieżek w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli.** Dlatego też kwestia tego, w jakim stopniu zasada równego dostępu leży u podstaw różnych ścieżek kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, jest dyskusyjna.

Zakres, w jakim edukacja włączająca stanowi część kontinuum polityki w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, jest różny w poszczególnych krajach. Co więcej, **w wielu krajach istnieją luki pomiędzy poszczególnymi etapami kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli**, w szczególności w zakresie wprowadzania początkujących nauczycieli w edukację włączającą i rozwoju zawodowego osób prowadzących kształcenie i doskonalenie nauczycieli oraz przełożonych nauczycieli, w tym dyrektorów szkół. Różnorodność w zakresie polityk i przepisów prawnych dotyczących kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli sugeruje, że edukacja włączająca jest tylko niekiedy elementem ogólnej polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli. W wielu przypadkach kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli **obejmuje wiedzę o osobach uczących się, które zostały sklasyfikowane jako mające specjalne potrzeby edukacyjne, bez wyraźnego odniesienia do kształtowania kompetencji w zakresie edukacji włączającej.**

Wdrożenie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej odzwierciedla **szereg strategii współpracy i podejść do budowania potencjału.** Nie zawsze jednak promują one współpracę pomiędzy wszystkimi nauczycielami lub pomiędzy nauczycielami pełniącymi różne role (np. nauczycielami klas ogólnodostępnych i specjalistami). Chociaż ogólne mechanizmy finansowania kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli obejmują przygotowanie nauczycieli do pracy w edukacji włączającej, brak jest danych dotyczących wydatków na kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do edukacji włączającej. Monitorowanie opiera się głównie na procesie oceny jakości pracy szkoły. Brakuje jednak współpracy między różnymi zainteresowanymi stronami takimi jak ministerstwa, władze lokalne, uczelnie i pozostałe agencje lub sieci mającej na celu wzmocnienie polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, **główne zalecenia dla decydentów politycznych** są następujące:

- **opracować wizję polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej w okresie całej ich kariery zawodowej** angażującej wszystkich nauczycieli a także innych specjalistów w proces kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej i umożliwiającej zaspokojenie potrzeb wszystkich osób uczących się, zamiast koncentrowania się na potrzebach poszczególnych grup osób uczących się;
- **dokonać przeglądu celów polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego dla wszystkich nauczycieli**, a w szczególności zaproponować wytyczne i strategię, które uwzględniają obszary kompetencji potrzebne w edukacji włączającej;
- **kłaść nacisk na współpracę między wszystkimi zainteresowanymi stronami** zaangażowanymi w kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do edukacji włączającej.

Rola kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej w systemach edukacji włączającej

Ponadto ustalenia te były związane z opracowanym przez Agencję modelem ekosystemu edukacji włączającej (Agencja Europejska, 2017a; 2017b). Model ekosystemu wyjaśnia, jak różne struktury, procesy i wyniki polityk oraz praktyk włączających występujących na różnych poziomach systemu współdziałają ze sobą i wpływają na osoby uczące się.

Konkretny obszar polityki, którego celem jest wspieranie edukacji włączającej, np. kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli do edukacji włączającej, jest uważany tylko za „wycinek” rozwoju systemów edukacji włączającej. W ten sposób zidentyfikowane wyzwania w tej dziedzinie można zlokalizować w całym modelu ekosystemu. Pozwala to zrozumieć, w jaki sposób czynniki indywidualne, szkolne i zewnętrzne, takie jak społeczność w której żyje dana osoba oraz ramy polityki krajowej lub regionalnej, wpływają na rozwój osób uczących się w systemie edukacji.

Agencja wykorzystała to podejście do wyjaśnienia wpływu rozwoju polityki na wyniki osób uczących się w kilku projektach:

- **Włączająca wczesna edukacja** (Agencja Europejska, 2017a);
- **Podnoszenie osiągnięć wszystkich uczniów w edukacji włączającej** (Agencja Europejska, 2017b);

- **Wspieranie przywództwa w szkole włączającej** (Agencja Europejska, 2019c);
- **Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym** (Agencja Europejska, 2019d).

Zastosowanie tego podejścia w odniesieniu do polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej powoduje pojawienie się w całym ekosystemie niżej opisanych wyzwań.

Na **poziomie krajowym/regionalnym** polityka w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli odzwierciedla ogólną istniejącą politykę edukacyjną. Promuje ona prawa poszczególnych grup osób uczących się, zamiast promować równość szans dla wszystkich osób uczących się i krzewić zasady edukacji włączającej. Polityka dotycząca kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli musi koncentrować się na zaspokajaniu potrzeb wszystkich osób uczących się. Co więcej, polityka ta musi wypełnić luki pomiędzy różnymi etapami kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Na **poziomie społeczności lokalnej** współpraca pomiędzy nauczycielami pracującymi w placówkach edukacyjnych a nauczycielami akademickimi ze szkół wyższych oferuje szeroki zakres możliwości w odniesieniu do kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Współpraca między szkołami a władzami lokalnymi wymaga dostosowania wizji polityki, strategii pracy szkoły i potrzeb nauczycieli w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej.

Na **poziomie szkoły** polityka dotycząca początkujących i doświadczonych nauczycieli oraz pozostałych pracowników o różnych kwalifikacjach i rolach musi wspierać możliwości współpracy oferowane przez kształcenie zawodowe nauczycieli i obejmować także osoby prowadzące kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli, w tym nauczycieli-doradców, opiekunów stażu i dyrektorów szkół.

Na **poziomie indywidualnym** nauczyciele potrzebują polityki i przepisów prawnych ukazujących podstawowe wartości i niezbędne kompetencje, aby zaspokoić potrzeby wszystkich osób uczących się, zapewnić dostęp do możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej oraz umożliwić nauczycielom udział w elastycznych dostosowanych do potrzeb ścieżkach kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej.

Profil nauczyciela edukacji włączającej obejmujący kontinuum kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli

Powyższe ustalenia były związane z podstawowymi wartościami i kompetencjami przedstawionymi w dokumencie *Profil nauczyciela edukacji włączającej* (Agencja Europejska, 2012). *Profil* został opracowany z myślą o rozwoju polityki i przepisów prawnych w zakresie kształcenia nauczycieli. Ustalenia projektu TPL4I podkreślają potrzebę współpracy w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej w ramach kontinuum doskonalenia zawodowego nauczycieli i personelu specjalistycznego.

W związku z tym wnioski z projektu sugerują, że zastosowanie *Profilu*:

- może obejmować kontinuum możliwości w odniesieniu do kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej obejmujących cały okres kariery zawodowej nauczyciela i wykraczających poza zawód nauczyciela, obejmując także kształcenie i doskonalenie zawodowe specjalistów i osób prowadzących kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli. Wszyscy nauczyciele muszą być przygotowywani do edukacji włączającej w ramach kontinuum kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej i poprzez wspólne kształcenie wszystkich tych osób zamiast oferowania im różnych możliwości kształcenia zawodowego, co prowadzi do uzyskania różnych kwalifikacji zawodowych;
- musi posłużyć za podstawę rzeczowych dyskusji na temat podstawowych wartości leżących u podstaw możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Wszystkie etapy kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej muszą opierać się na podstawowych wartościach, które wyraźnie koncentrują się na docenieniu różnorodności osób uczących się, wspieraniu wszystkich osób uczących się, współpracy z innymi i angażowaniu się w działania w ramach kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Zastosowanie podstawowych wartości i kompetencji opisanych w *Profilu* na wszystkich etapach kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej pomogłoby państwom wypełnić luki w polityce budowania potencjału;

- musi posłużyć za podstawę rzeczowych dyskusji politycznych na temat podstawowych kompetencji wszystkich nauczycieli i specjalistów pracujących w placówkach edukacji włączającej. Jakość szans edukacyjnych edukacji włączającej zależy od jakości wiedzy, postaw i umiejętności nauczycieli, które stopniowo rozwijają się w trakcie ich kariery zawodowej. Bez wystarczającego kontinuum możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej nauczyciele nie zostaną wyposażeni w odpowiednie narzędzia do projektowania i zapewniania wysokiej jakości edukacji wszystkim osobom uczącym się;
- może zainicjować mechanizmy finansowania kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej (tj. finansowania na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym) oraz procedury monitorowania w celu spełnienia podstawowej wartości, jaką jest indywidualny rozwój zawodowy danej osoby.

Wnioski te uzasadniają wykorzystanie *Profilu* w całym kontinuum kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Kwestie te będą przedmiotem prac w drugim etapie projektu TPL4I.

Przede wszystkim, aby dotrzeć do wszystkich osób uczących się i zagwarantować wszystkim kształcenie o wysokiej jakości, edukacja włączająca musi obejmować wszystkich nauczycieli: studentów kierunków nauczycielskich, początkujących i doświadczonych nauczycieli, nauczycieli specjalistów i pozostały personel pomocniczy oraz osoby prowadzące kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli. Wykorzystanie *Profilu* zaoferuje wizję i obszary kompetencji potrzebnych do dalszego rozwoju polityki i przepisów prawnych w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej.

Uwagi końcowe

Projekt TPL4I obejmuje ważny wątek rozwoju polityki, powszechnie uznawany za warunek wstępny dla edukacji włączającej. Nauczyciele i pozostały personel zaangażowany w praktykę edukacji włączającej, a także wszystkie zainteresowane strony zaangażowane w rozwój edukacji włączającej na różnych poziomach systemu, muszą mieć dostęp do spójnej i stałej oferty możliwości kształcenia zawodowego, aby przygotować szkoły dostępne dla wszystkich.

Analiza krajowych przeglądów obejmujących kluczowe elementy polityki i przepisów prawnych dotyczących kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej wykazała, że:

- wsparcie polityczne dla kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej nie jest równomiernie rozłożone w ustawicznym kształceniu zawodowym wszystkich pracowników zaangażowanych w edukację włączającą;
- potrzebna jest wspólna wizja równego dostępu, która stanowiłaby podstawę dla całego procesu przygotowania zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej i wypełniałaby luki w różnych kwestiach związanych z różnorodnością;

- podejścia oparte na współpracy na poziomie szkoły i współdziałania z innymi podmiotami, np. na poziomie społeczności lokalnej lub krajowym/regionalnym, pokazują różne możliwości kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. Potrzebna jest jednak większa współpraca międzysektorowa i obejmująca całokształt kariery zawodowej różnych osób.

Co najważniejsze, aby zwiększyć zaangażowanie nauczycieli i szkół oraz ich poczucie własnej skuteczności w edukacji włączającej, **kluczowym elementem ram polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej są ramy kompetencji nauczycieli w zakresie edukacji włączającej.**

Ten ostatni wniosek wymaga działań zachęcających do rozwoju polityki w różnych krajach i wspierających ten rozwój.

Profil nauczyciela edukacji włączającej (Agencja Europejska, 2012) może oferować – w oparciu o uznanie wspólnych wartości i obszarów kompetencji w zakresie edukacji włączającej – ramy kompetencyjne niezbędne do tego, aby dotrzeć do szerszego grona osób zawodowo zaangażowanych w edukację włączającą. Celem jest przygotowanie wszystkich nauczycieli i osób z nimi współpracujących do edukacji włączającej i zapewnienie ich zaangażowania w ustawiczne kształcenie zawodowe w tej dziedzinie.

Etap 2 projektu TPL4I będzie polegać na dalszym badaniu wykorzystania *Profilu*, aby uwzględnić edukację włączającą i równy dostęp do edukacji we wszystkich ofertach w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej. W związku z tym, podkreślając cel 4 w zakresie zrównoważonego rozwoju (Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), 2015), zachęca się, aby polityka edukacji włączającej poszerzyła przesłanie zawarte w rezolucji „Wszystko oznacza wszystko” (UNESCO, 2020) do „Wszystko oznacza wszystko, czyli wszystkich nauczycieli”. Jest to przypomnienie, jakie obszary kompetencji muszą rozwijać wszyscy specjaliści w tej dziedzinie.

Skutki projektu

Efektom działań etapu 1 projektu TPL4I był **przegląd piśmiennictwa dotyczącego kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej TPL4I** (Agencja Europejska, 2019a), **narzędzie do samodzielnego przeglądu polityki i przepisów prawnych TPL4I** (Agencja Europejska, 2019b), **siatki mapowania polityki TPL4I** (Agencja Europejska, 2020a), **analiza polityki krajowej w Europie TPL4I** (Agencja Europejska, 2020b), **raport metodologiczny TPL4I** (Agencja Europejska, 2020c) oraz niniejszy **końcowy raport podsumowujący etap 1 projektu TPL4I**.

Wszystkie wyniki są dostępne na stronie internetowej projektu TPL4I: www.european-agency.org/projects/TPL4I.

Bibliografia

Europejska Agencja Rozwoju Edukacji Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami, 2012. *Profil nauczyciela edukacji włączającej*. (A. Watkins, red.). Odense, Dania.
www.european-agency.org/resources/publications/teacher-education-inclusion-profile-inclusive-teachers (Dostęp w listopadzie 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2015. *Stanowisko Agencji dotyczące systemów edukacji włączającej*.
www.european-agency.org/resources/publications/agency-position-inclusive-education-systems-flyer (Ostatnio odwiedzono w październiku 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2017a. *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study [Włączająca wczesna edukacja: nowe spostrzeżenia i narzędzia – wkłady z badania europejskiego]*. (M. Kyriazopoulou, P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné oraz F. Bellour, red.). Odense, Dania.
www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-early-childhood-education-new-insights-and-tools-contributions (Ostatnio odwiedzono w sierpniu 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2017b. *Raising the Achievement of All Learners: A Resource to Support Self-Review [Podnoszenie Osiągnięć Wszystkich Uczniów: źródła wspierające samoocenę]*. (V.J. Donnelly oraz A. Kefallinou, red.). Odense, Dania.
www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review (Ostatnio odwiedzono w grudniu 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2019a. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Literature Review [Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej: przegląd piśmiennictwa]*. (A. De Vroey, S. Symeonidou i A. Watkins, red.). Odense, Dania.
www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-literature-review (Ostatnio odwiedzono w lutym 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2019b. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Policy Self-Review Tool [Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej: Narzędzie do samodzielnego przeglądu polityki]*. (S. Symeonidou i A. De Vroey, red.). Odense, Denmark.
www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-policy-self-review-tool (Ostatnio odwiedzono w lutym 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2019c. *Inclusive School Leadership: Exploring Policies Across Europe [Przywódcztwo w szkole włączającej: badanie polityk w całej Europie]*. (E. Óskarsdóttir, V. Donnelly i M. Turner-Cmuchał, red.). Odense, Dania.
www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-school-leadership-synthesis (Ostatnio odwiedzono w październiku 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2019d. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels [Zapobieganie niepowodzeniom szkolnym: badanie potencjału polityki w zakresie edukacji włączającej na poziomie systemowym i indywidualnym]*. (A. Kefallinou, red.). Odense, Dania.

www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (Ostatnio odwiedzono w październiku 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2020a. *TPL4I policy mapping grids [Siatki mapowania polityki TPL4I]*. Odense, Dania.

www.european-agency.org/projects/TPL4I/policy-mapping (Ostatnio odwiedzono w listopadzie 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2020b. *Teacher Professional Learning for Inclusion: An Analysis of Country Policies in Europe [Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej: analiza polityki krajowej w Europie]*. (S. Symeonidou, A. De Vroey i A. Lecheval, red.). Odense, Dania.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-synthesis (Ostatnio odwiedzono w grudniu 2020 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2020c. *Teacher Professional Learning for Inclusion: Methodology Report [Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej: raport metodologiczny]*. (A. De Vroey i S. Symeonidou, red.). Odense, Dania.

www.european-agency.org/resources/publications/TPL4I-methodology (Pobrano w grudniu 2020 r.)

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), 2015. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Przekształcając nasz świat: program zrównoważonego rozwoju na rok 2030]*. Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. A/RES/70/1.

sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld (Pobrano w grudniu 2020 r.)

UNESCO, 2020. *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all [Raport z globalnego monitoringu edukacji 2020: włączenie i edukacja. Wszystko oznacza wszystko]*. Paryż: UNESCO.

unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718/PDF/373718eng.pdf.multi (Pobrano w grudniu 2020 r.)

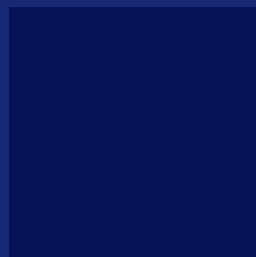

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuro w Brukseli:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org